

อำนาจลงโทษความผิดสากลกับการลงโทษซ้ำตามประมวลกฎหมายอาญาไทย

Principle of Universality and No Bis in Idem in Thai Criminal Code

ธัชพงษ์ วงษ์เหรียญทอง*

Thatchapong Wonggiantong

บทคัดย่อ

จากแนวคิดที่ว่า บุคคลจะไม่เดือดร้อนซ้ำสองในการกระทำครั้งเดียวได้ถูกนำมาบัญญัติเป็นกฎหมายในเรื่องการห้ามดำเนินคดีซ้ำ ซึ่งเป็นหลักสากลที่ระบบกฎหมายทุกประเทศยอมรับ และหลักการดังกล่าวยังได้ถูกพัฒนาไปถึงการห้ามดำเนินคดีซ้ำระหว่างรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งความผิดที่มีลักษณะเป็นความผิดสากลที่รัฐทุกรัฐมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี กล่าวคือ เมื่อผู้กระทำความผิดได้ถูกศาลต่างประเทศลงโทษมาแล้วก็ไม่ควรต้องได้รับโทษซ้ำซ้อนอีกในรัฐอื่น และหลักการดังกล่าวได้ถูกบัญญัติไว้ใน Title 18 U.S. Code § 3731 ของประเทศสหรัฐอเมริกา

สำหรับประเทศไทยได้ยอมรับหลักการนี้มาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา เรื่องการคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ และให้มีการลงโทษซ้ำได้ในความผิดสากลได้บางฐานความผิด ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า เป็นการขัดต่อหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำดังจะได้วิเคราะห์ในเนื้อหาของบทความนี้ต่อไป

คำสำคัญ: การลงโทษซ้ำ ความผิดสากล อาญา

Abstract

From the concept that prevents an accused person from being trial again on the same (or similar) charges and on the same facts, following forbidden by law in double jeopardy principle. This is universal principle that every system of law, and country accept. This principle also is developed to prohibit to being trial again between the countries especially the charge that is the universal offences which every country has judicial power to the trail, for example, when the accused person was convicted already by the foreign country, he/she should not being trial again in the other country and this principle is enacted by Title 18 U.S. Code § 3731

For Thailand is accepted this principle as enacted in Thai Criminal Code with the concerning of the foreign court Judgment but it is being trial again in some universal offences

* อาจารย์ประจำ ดร. หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยพายัพ จ.เชียงใหม่ Lecturer, Phd. Faculty of Law, Payap University, Chiang Mai Province, Email: Bororomor_bom@hotmail.com

which in the writer's opinion, it is against the double jeopardy principle. This matter will be analysis later in the content of this article.

Key words: No Bis in Idem, Principle of Universality, Criminal Law

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อำนาจอธิปไตยของรัฐใด ย่อมมีเหนืออาณาเขตของรัฐนั้น ฉะนั้นหากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นในอาณาเขตของรัฐใด รัฐนั้นย่อมมีอำนาจลงโทษผู้กระทำความผิด และรัฐอื่นก็ไม่สามารถเข้ามาเกี่ยวข้องในเรื่องนี้ได้ แต่ในปัจจุบันโลกได้เข้าสู่ยุคไร้พรมแดน ปัญหาอาชญากรรมก็ได้มีวิวัฒนาการตามเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชญากรรมข้ามชาติเช่น การค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ การค้าประเวณี หรือการก่อการร้าย ซึ่งอาชญากรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดความเสียหายและส่งผลกระทบต่อหลายประเทศ นอกจากนี้หากผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดในรัฐหนึ่งและหลบหนีไปยังรัฐอื่น รัฐที่ได้รับความเสียหายก็ไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้เนื่องจากรัฐที่ได้รับความเสียหายไม่มีอำนาจในการนำกฎหมายเข้าไปบังคับใช้ในรัฐอื่นและที่รุนแรงไปกว่านั้น เมื่อผู้กระทำความผิดไปกระทำความผิดในดินแดนที่ไม่มีรัฐใดเป็นเจ้าของ เช่น ในทะเลหลวง รัฐต่างๆก็ไม่สามารถอ้างอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนนั้นเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดได้

เพื่อความยุติธรรมต่อประเทศที่ได้รับความเสียหายและแก้ไขปัญหาดังกล่าว กฎหมายระหว่างประเทศได้ให้อำนาจรัฐ ในการออกกฎหมายขยายเขตอำนาจในการพิจารณาและ พิพากษาคดีของตนไปยังรัฐอื่นรวมถึงดินแดนที่ไม่มีรัฐใดเป็นเจ้าของ โดยคำนึงถึงจุดเกาะเกี่ยวจากความผิดที่มีผลกระทบต่อนานาชาติ หรือ เราเรียกว่า ความผิดสากลที่กฎหมายระหว่างประเทศยอมให้รัฐทุกรัฐมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี โดยไม่สนใจว่าการกระทำความผิดจะเกิด ณ ที่ใด และผู้กระทำความผิดจะมีสัญชาติใด เช่น นายเอ ได้ไปกระทำความผิดฐานโจรสลัดในทะเลหลวงและถือเป็นความผิดสากล เช่นนี้ รัฐทุกรัฐในประชาคมโลกสามารถลงโทษนายเอได้ แต่ผลจากการขยายเขตอำนาจรัฐนี้ทำให้เกิดปัญหาการทับซ้อนในเรื่องเขตอำนาจในการพิจารณาและพิพากษาคดีระหว่างรัฐ และก่อให้เกิดการลงโทษซ้ำได้ สืบเนื่องจากตัวอย่างเดิม หากนายเอ ได้ไปกระทำความผิดฐานโจรสลัดในทะเลหลวงทั้งรัฐบี และรัฐซีต่างก็มีอำนาจในการลงโทษนายเอได้ หาก นายเอ ถูก รัฐบีลงโทษในความผิดฐานดังกล่าวแล้ว และนายเอ เดินทางเข้ามาใน รัฐซี เช่นนี้ รัฐซีก็มีอำนาจลงโทษนาย เอ ได้อีก ซึ่งอาจมีผู้สงสัยว่าทำไม รัฐซีจึงมีอำนาจลงโทษ นายเอซ้ำอีกได้ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากรัฐบางรัฐยังคงหวงแหนอำนาจอธิปไตยที่จะไม่ยอมรับคำพิพากษาศาลต่างประเทศมาใช้ในรัฐของตน

สำหรับประเทศไทย ได้กำหนดเรื่องดังกล่าวไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 7 และ มาตรา 10 ซึ่งเป็นเรื่องการขยายเขตอำนาจศาลออกไปนอกราชอาณาจักรในความผิดสากล และการคำนึงถึงคำพิพากษาศาลต่างประเทศ กล่าวคือ เมื่อผู้ใดก็ตามไปกระทำความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง ก่อการร้าย ปลอมแปลงเงินตราฯ ทุจริตหาเพื่อการอนาจาร ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ในทะเลหลวง นอกราชอาณาจักรไทย ผู้นั้นต้องรับโทษใน

ราชอาณาจักรไทย และหากบุคคลนั้นถูกศาลในต่างประเทศพิพากษาลงโทษและพ้นโทษมาแล้ว ศาลไทยต้องลงโทษซ้ำอีก ในความผิด ความมั่นคง ความผิดก่อการร้าย และความผิดธุระจัดหาล่อซื้อไปเพื่อการอนาจาร เพราะถือว่าเป็นความผิดที่รุนแรง อย่างไรก็ตาม ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนดเรื่องดังกล่าวไว้ใน Title 18 U.S. Code § 3731 เช่นกัน แต่กฎหมายดังกล่าวจะไม่ให้ศาลประเทศสหรัฐอเมริกาลงโทษซ้ำอีกหากศาลต่างประเทศได้มีคำพิพากษามาแล้วเพราะถือเป็นการลงโทษซ้ำในการกระทำความผิดเดียวกัน

2. ข้อความคิด หลักการการดำเนินคดีซ้ำ

หลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำ (NON BIS IN IDEM) เป็นหลักที่สืบเนื่องมาจากแนวคิดที่ต้องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและ แนวคิดจากหลักความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษาที่นำมาผสมผสานกันซึ่งอธิบายได้ ดังนี้

2.1 แนวคิดที่ต้องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ยอมรับในสิทธิเสรีภาพแห่งมนุษย์ทุกคน รัฐต้องให้ความเคารพต่อขอบเขตของสิทธิ เสรีภาพของบุคคลและ จะกระทำการใดๆ ที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพได้ต่อเมื่อมีกฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบจากตัวแทนของประชาชนเท่านั้น นอกจากนี้กฎหมายที่จะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้นจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ในการปราบปรามอาชญากรรม รัฐมีความจำเป็นที่จะต้องใช้อำนาจเพื่อต่อสู้กับอาชญากร ดังนั้นโดยแนวคิดนี้จึงยอมให้รัฐสามารถออกกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการนี้ได้ แต่ในขณะเดียวกันหากการใช้อำนาจรัฐที่มีมากจนเกินไปย่อมกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังนั้นเพื่อป้องกันการใช้อำนาจรัฐไปในทางที่มิชอบ นักกฎหมายที่นิยมแนวคิดดังกล่าวจึงเห็นว่าควรต้องมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยการใช้อำนาจรัฐต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรมอยู่ในขอบเขตที่พอเหมาะพอดี เนื่องจากวิธีในการลงโทษทางอาญานั้นเป็นการลงโทษที่กระทบกระเทือนถึงสิทธิในด้านต่างๆ เช่น ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ และทรัพย์สินของบุคคลที่ได้รับโทษทั้งสิ้น ซึ่งหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำก็เป็นหนึ่งในมาตรการทางกฎหมายที่ถูกคิดขึ้นมาเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม

ประเทศอังกฤษ มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงแนวคิดการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ คือ Magna Carta ปรากฏในราวปี ค.ศ.1215 และ The English Bill of Right ซึ่งเป็นเอกสารที่รัฐสภาอังกฤษได้ตราขึ้นในปีค.ศ.1689 โดยมีการกล่าวถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

1. การจับและการค้นจะต้องกระทำโดยอาศัยมูลเหตุอันสมควร การออกหมายโดยปราศจากเหตุอันชอบธรรมจะกระทำมิได้ และต้องมีการสาบาน

2. บุคคลไม่ต้องตอบคำถามในทางอาญา และบุคคลไม่ถูกกล่าวหาในความผิดเดียวกันสองครั้งหรือไม่ถูกตัดสินโทษในชีวิตเสรีภาพ ทรัพย์สิน เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติไว้ (นพนิติ สุริยะ, 2549: หน้า 28)

2.2 แนวคิดเรื่องหลักความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษา

คำพิพากษาของศาล เป็นหัวใจสำคัญและมีผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมและปกป้องคุ้มครองสังคมโดยเป็นการบังคับใช้กฎหมายในการตัดสินความถูกต้องก่อนมีคำพิพากษา ศาลต้องตรวจสอบค้นหาความจริงในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นพิจารณา เพื่อทราบความบริสุทธิ์หรือความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยต้องมีการพิสูจน์ความจริงแท้ให้ปรากฏจนสิ้นสงสัย ซึ่งเป็นหลักประกันพื้นฐานในความยุติธรรมให้กับทุกคนและเมื่อคำพิพากษาออกไปแล้วย่อมมีสภาพบังคับและผูกพันแก่คู่ความ (วสุ ศิริมหาพฤกษ์, 2557: หน้า 19) โดยคู่กรณีในคดีจะถูกขัดขวางจากการกระทำของตนเอง ในการจะกล่าวอ้างสิทธิที่จะกระทบกระเทือนคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งได้ยึดถือเอาการกระทำที่กระทำไปแล้วคู่กรณีจะถูกปิดปากไม่ให้คัดค้านที่มีมูลกรณีเดียวกันไปฟ้องร้องกันอีก หรือไม่อาจนำพยานหลักฐานอื่นภายนอกการพิจารณาขอพิสูจน์ต่อศาลรวมทั้งไม่สามารถที่จะหยิบยกขึ้นกล่าวอ้างหรือหยิบยกข้อความใดๆ ซึ่งศาลได้ตัดสินไปแล้วได้อีกต่อไป และแม้แต่ศาลเองก็ไม่มีอำนาจที่จะแก้ไขกล่าวคือ เมื่อศาลได้อ่านคำพิพากษาแล้ว คำพิพากษาย่อมมีผลตามกฎหมายและศาลก็หมดอำนาจลงทันที ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคมทำให้กระบวนการยุติธรรมนั้นศักดิ์สิทธิ์น่าเชื่อถือและไม่มีสิ่งใดจากภายนอกคดีจะมีน้ำหนักสูงกว่าอีกแล้วเพราะหากคำพิพากษาไม่มีความแน่นอนแล้วจะทำให้เกิดความวุ่นวายยุ่งยากซับซ้อนและคดีไม่มีวันจบสิ้น ซึ่งผลประโยชน์ของคู่ความจะถูกจำกัดโดยการดำเนินคดีอย่างยุติธรรมเพียงครั้งเดียว (พงษ์อาจ ตรีกิจวัฒนากุล, 2525: หน้า 210-211) ทั้งเป็นการให้ความยุติธรรมอย่างเหมาะสมเพื่อความสงบสุขของประชาชนและรักษาผลประโยชน์ของคู่ความอีกด้วย

2.3 หลักเกณฑ์การห้ามดำเนินคดีซ้ำ

หลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำ เป็นข้อจำกัดอำนาจรัฐอย่างหนึ่งในการดำเนินคดีอาญาและถือกำเนิดขึ้นในสมัยโรมัน โดยภาษาลาตินใช้คำว่า *Nemo bis punitur pro eodem delicto* หมายความว่า บุคคลไม่พึงถูกลงโทษสองครั้งในความผิดเดิม กล่าวคือ หากเป็นการกระทำที่กฎหมายเรียกว่ากรรมเดียวแล้วไม่ว่าผลจะเกิดจากการกระทำนั้นเป็นความผิดต่อบทกฎหมายบทเดียวหรือบทกฎหมายหลายบทก็ควรที่จะลงโทษจำเลยในการกระทำความผิดครั้งเดียวจะลงโทษสองครั้งไม่ได้

โดยที่หลักการดำเนินคดีซ้ำมีองค์ประกอบ 2 ประการ อันเป็นหลักเกณฑ์ตามระบบสากลที่เป็นจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีซ้ำ คือ

1. ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยต้องเป็นบุคคลคนเดียวกัน และ
2. การกระทำความผิดจะต้องเป็นการกระทำเดียวกัน

ในทางปฏิบัตินั้น เมื่อมีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลจะต้องพิจารณาองค์ประกอบของการกระทำความผิดว่าผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยได้มีการกระทำความผิดในลักษณะเดียวกันทั้งในคดีแรกและคดีหลังหรือไม่ และในคดีแรกศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดหรือไม่ ถ้าพิจารณาแล้วมีครบองค์ประกอบเช่นว่านั้นก็เป็นการดำเนินคดีซ้ำ อันมีผลทำให้คดีอาญาระงับ (สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2559: หน้า 107)

การนำหลักเกณฑ์การห้ามดำเนินคดีเข้าไปใช้นั้นแต่ละประเทศก็จะมีแตกต่างกันออกไป แต่ต้องมียุติประกอบของการห้ามดำเนินคดีซึ่ง 2 ประการ แม้การนำไปบัญญัติใช้ในกฎหมายของประเทศต่างๆจะมีความแตกต่างกันก็ตาม

ประเทศคอมมอนลอว์ (Common Law) ได้แก่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้รับรองและรวบรวมหลักการห้ามฟ้องซ้ำไว้ใน The 5th Amendment (รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา บทแก้ไข มาตรา 5) และยิ่งไปกว่านั้นหลักการนี้ยังถูกเผยแพร่ไปทั่วและได้รับการนำไปใช้เป็นหลักกฎหมายในประเทศต่างๆ เช่น ประเทศแคนาดา ประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศอินเดีย และสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ เป็นต้น

ประเทศซีวิลลอว์ (Civil Law) เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้บัญญัติหลักการนี้ไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 692 ว่า ในกรณีที่กำหนดไว้ในเรื่องเดียวกันจะไม่มีฟ้องร้องดำเนินคดีกับบุคคลที่พิสูจน์ได้ว่าเขาได้รับการดำเนินคดีสำหรับความผิดในเรื่องเดียวกันในศาลต่างประเทศมาแล้ว และหากศาลตัดสินให้ลงโทษและรับโทษตามคำพิพากษานั้นแล้ว ความผิดนั้นย่อมระงับ

2.4 ข้อยกเว้นการห้ามดำเนินคดีซ้ำ

การที่กฎหมายกำหนดให้มีหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำเพื่อไม่ให้บุคคลได้รับความลำบาก ยุ่งยาก และเดือดร้อนซ้ำสองสำหรับการกระทำครั้งเดียวกัน ก็ยังมีช่องว่างในการที่คู่ความจะหยิบยกหลักการนี้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ โดยใช้ศาลเป็นเครื่องมือ กล่าวคือ ผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจต่อรองค่าเสียหายจากผู้เสียหายเพื่อที่จะให้ผู้เสียหายดำเนินคดีอาญาอย่างไม่เต็มที หรือถอนจากการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดแก่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจบังคับใช้กฎหมาย และเมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้วก็ย่อมทำให้คดีเสร็จเด็ดขาดทำให้ไม่สามารถที่จะฟ้องร้องฟ้องคดีกันได้อีกตามหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำ ซึ่งในทางเรื่องการดำเนินคดีอาญาแล้วถือเป็นการดำเนินคดีอาญาแบบสมยอม และไม่ถือว่ามีคดีอาญาอย่างแท้จริงอันเป็นข้อยกเว้นของการห้ามดำเนินคดีซ้ำ

2.4.1 การลงโทษซ้ำสำหรับความผิดสากลที่เกิดนอกราชอาณาจักรในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยได้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องการลงโทษซ้ำสำหรับความผิดสากลที่เกิดนอกราชอาณาจักรอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 7 ประกอบกับ มาตรา 10 โดยมีหลักเกณฑ์ในการใช้กฎหมายดังนี้

1) มีกระทำความผิดที่เกี่ยวกับความมั่นคง ความผิดที่เป็นการปลอมแปลงเงินตรา แสตมป์ ภาษีอากร ค่าธรรมเนียม เอกสารใบหุ้นตัวเงิน ความผิดก่อการร้าย ความผิดเกี่ยวกับเพศในกรณีเป็นธุระจัดหาเพื่อการอนาจาร และความผิดชิงทรัพย์ปล้นทรัพย์ในทะเลหลวงเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร ผู้นั้นจะต้องรับโทษในราชอาณาจักร

2) หากผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดตามความผิดในข้อ 1 และถูกศาลต่างประเทศมีคำพิพากษาถึงที่สุดมาแล้ว ดังนี้

(1) ศาลไทยจะลงโทษอีกไม่ได้ ในความผิดฐาน ปลอมแปลงเงินตรา แสตมป์ ภาษีอากร ค่าธรรมเนียม เอกสารใบหุ้นตัวเงิน และความผิดชิงทรัพย์ปล้นทรัพย์ในทะเลหลวง

(2) ศาลไทยต้องลงโทษซ้ำอีกครั้ง ในความผิดฐาน ความมั่นคง ความผิดก่อการร้าย ความผิดเกี่ยวกับเพศในกรณีเป็นธรรมาจารีเพื่อการอนาจาร เนื่องจากเป็นความผิดที่ร้ายแรง

เช่น นายเอ คนมาเลเซีย บังคับให้ นางสาวบี คนสิงคโปร์ ค่าประเวณีในประเทศมาเลเซีย หากศาลมาเลเซียลงโทษลง นายเอ ในข้อหาดังกล่าวที่ประเทศมาเลเซีย และนายเอรับโทษครบแล้ว ถ้านายเอเดินทางเข้ามาในประเทศไทย ดังนี้ โดยประมวลกฎหมายอาญามาตรา 10 ศาลไทยมีอำนาจลงโทษนายเอได้อีกเป็นครั้งที่สอง

จากรายงานการประชุมร่างประมวลกฎหมายอาญาในเรื่องการคำนึงถึงคำพิพากษาศาลต่างประเทศ (โชค จารุจินดา, 2554) พบว่าคณะอนุกรรมการร่างประมวลกฎหมายอาญา ถกเถียงกันในเรื่องของการยอมรับคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศว่าเป็นการนับถือคำพิพากษาของศาลต่างประเทศจนเสียเกียรติหรือเสียอำนาจอธิปไตยของไทยหรือไม่ ดังความตอนหนึ่งว่า

นายจำรูญฯ : “เราเคยพูดกันว่าควรจะร่างตามกฎหมายสวิสเซอร์แลนด์ คนต่างประเทศทำความผิดในประเทศไทยและต่างประเทศเขาลงโทษแล้ว เราอาจคิดว่าเขาลงโทษน้อย แต่เห็นว่ามันควรนี่ยังนั้น”

นายสิทธิฯ : “การไปยอมรับนับถือคำพิพากษาต่างประเทศนั้น เราถ่อมเกียรติยศของเราเหลือเกิน แต่เขียนตามมาตรา 8 อย่างนี้ ไม่เสียหาย”

และนายจรูญฯ : “การที่ให้หักโทษให้นั้น ให้หักได้ ไม่เสียอธิปไตยของเรา เพราะเป็น Execution of Punishment เท่านั้น คือเวลาที่ลงโทษ ก็ให้หักโทษที่ได้รับมาแล้วในต่างประเทศออก”

2.5 การห้ามลงโทษซ้ำสำหรับความผิดสากลที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรในประเทศสหรัฐอเมริกา

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำออกเป็นสองรูปแบบ รูปแบบแรกเป็นหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำภายในประเทศ รูปแบบที่สองเป็นการห้ามดำเนินคดีซ้ำกรณีที่ศาลต่างประเทศได้มีคำพิพากษามาแล้ว

1) หลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำภายในประเทศ ได้ถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญประเทศสหรัฐอเมริกา แก้ไขเพิ่มเติม the 5th Amendment (รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา บทแก้ไข มาตรา 5) ซึ่งเป็นการป้องกันการนำบุคคลที่ถูกพิพากษายกฟ้องหรือลงโทษสำหรับความผิดเดียวกันมาแล้วพิจารณาใหม่ โดยบัญญัติไว้ว่า “บุคคลใดจะไม่ตกอยู่ในภยันตรายในชีวิตร่างกายถึงสองครั้งสำหรับความผิดเดียวกัน” "No person shall be held to answer for a capital, or otherwise infamous crime, unless on a presentment or indictment of a grand jury, except in cases arising in the land or naval forces, or in the militia, when in actual service in time of war or public danger; nor shall any person be subject for the same offense to be twice put in jeopardy of life or limb; nor shall be compelled in any criminal case to be a witness against himself, nor be deprived of life, liberty,

or property, without due process of law; nor shall private property be taken for public use, without just compensation."

2) การห้ามดำเนินคดีซ้ำกรณีศาลต่างประเทศได้มีคำพิพากษามาแล้ว ซึ่งหลักการนี้ได้ถูกบัญญัติไว้ใน Title 18 U.S. Code § 3731 ประกอบกับคำพิพากษาคดี คดี United State v. Furlong พอสรุปใจความได้ว่า เมื่อมีบุคคลใดก็ตามได้กระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นสากลเช่น ความผิดเกี่ยวกับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide) ความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมสงคราม (War Crimes) ความผิดฐานโจรสลัด (Piracy) ความผิดเกี่ยวกับการกระทำความทารุณ (Torture) ความผิดเกี่ยวกับการค้าทาส (Trafficking with respect to peonage, slavery, involuntary servitude, or forced labor) ความผิดเกี่ยวกับการค้าประเวณีเด็ก (Sex trafficking of children or by force, fraud, or coercion) และศาลต่างประเทศมีคำพิพากษามาแล้ว ประเทศสหรัฐอเมริกาโดยศาลรัฐบาลกลางจะไม่มีอำนาจในการพิจารณาคดีนั้นอีก

นอกจากนี้ ผู้พิพากษา MARSHALL ได้ให้ความเห็นว่า ผู้พิพากษาจะต้องปฏิเสธสำหรับผลกระทบใดๆ ที่จะมีการฟ้องร้องคดีใหม่อีกครั้ง เพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และในยุคสมัยใหม่ แนวทางของอำนาจอธิปไตยแบบเดิมที่อธิบายถึงสิทธิเด็ดขาดในรัฐตามกฎหมายระหว่างประเทศนั้นเป็นเรื่องที่ล้าสมัย เนื่องจากทุกวันนี้เราควรที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลมากกว่าการปกป้องอำนาจอธิปไตยของรัฐ ดังนั้นสหรัฐอเมริกาจึงไม่ควรที่จะดำเนินคดีซ้ำหากศาลต่างประเทศมีคำพิพากษามาแล้ว

2.6 การกำหนดเขตอำนาจศาลกับความผิดสากลและการลงโทษซ้ำ

เขตอำนาจศาลในกฎหมายระหว่างประเทศ หมายถึง พื้นที่หรือเขตอำนาจในการที่ศาลมีอำนาจในการพิจารณาคดี ซึ่งการกำหนดเขตอำนาจศาล มีแนวคิดแรกเริ่มจากการแบ่งประเภทอาชญากรรมและการกระทำความผิดในทางอาญาซึ่งเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ โดยใช้หลักการแบ่งประเภทความผิดตามลักษณะของการกระทำความผิดที่ร้ายแรงและมีผลกระทบต่อสังคมระหว่างประเทศสามารถแบ่งแยก ได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. อาชญากรรมและการกระทำความผิดทางอาญาที่กระทำต่อความสงบเรียบร้อยภายใน ซึ่งอาชญากรรมประเภทนี้เป็นความผิดต่อกฎหมายภายในของแต่ละรัฐ โดยแต่ละรัฐจะมีกฎหมายภายในกำหนดว่าการกระทำใดเป็นความผิดและผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษตามกฎหมายที่รัฐได้บัญญัติไว้ และหลักเกณฑ์ส่วนใหญ่ที่สำคัญของกฎหมายแต่ละรัฐก็จะมีบัญญัติไว้

2. อาชญากรรมและการกระทำความผิดทางอาญาที่กระทำต่อความสงบเรียบร้อยระหว่างประเทศ เป็นอาชญากรรมที่ไม่ได้ละเมิดต่อกฎหมายประเทศของประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น กล่าวคือ เป็นการละเมิดต่อกฎหมายของรัฐตั้งแต่สองรัฐขึ้นไปในเวลาเดียวกัน และผู้กระทำความผิดไม่ได้ถูกจับกุมตัวในรัฐที่กระทำความผิด และหลบหนีไปอยู่ในอีกรัฐหนึ่ง เช่น การค้าทาส การค้าหญิง ยาเสพติด เฝ้ายาเสพติด

3. อาชญากรรมและการกระทำความผิดต่อสากลหรือความสงบเรียบร้อยของโลก อาชญากรรมประเภทนี้มีความรุนแรงของการกระทำความผิด และโดยลักษณะข้อเท็จจริงของการกระทำความผิดจะเป็นการกระทำความผิดโดยกลุ่มบุคคลที่อยู่ในระดับผู้นำ กลุ่มผู้ปกครอง เช่น อาชญากรรมสงครามรุกราน การทำลายล้างเผ่าพันธุ์ อาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ อาชญากรรมต่อความมั่นคง อาชญากรรมการค้ามนุษย์ อาชญากรรมการก่อการร้าย

จากการแบ่งประเภทความผิดของอาชญากรรม ดังกล่าวนำมาซึ่งการกำหนดเขตอำนาจศาลในคดีอาญา ดังนี้

1. อำนาจศาลในคดีอาญาเหนือดินแดนหรืออาณาเขตรัฐ หมายถึง เมื่อการกระทำความผิดเกิดในประเทศใด ศาลของประเทศนั้นย่อมมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาโดยไม่คำนึงว่าจำเลยจะเป็นบุคคลสัญชาติใด ซึ่งการกำหนดอำนาจศาลในเรื่องนี้ ต้องการการจัดระเบียบทางพื้นที่ที่เกี่ยวกับกลุ่มคนที่อาศัยในดินแดนแห่งใดแห่ง นอกจากนี้ยังเกิดความสับสนในการค้นหาพยานหลักฐาน การสอบสวน และไม่ว่าการกระทำความผิดจะเกิดขึ้นทั้งหมดหรือบางส่วน ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นเหตุให้เกิดการกระทำความผิดครบองค์ประกอบความผิดหรือความผิดนั้นเกิดผลสมบูรณ์

2. อำนาจศาลในคดีอาญาเหนือบุคคล หมายถึงการยึดถือสัญชาติของผู้กระทำความผิด และสัญชาติของผู้เสียหาย มีแนวคิดที่ว่า รัฐที่ประกอบไปด้วยประชาชนที่มีจิตสำนึกในความเป็นกลุ่มก้อนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอันมีกำเนิดที่มาจากนาคร และชะตากรรมร่วมกัน กล่าวคือมีสำนึกแห่งการเกิดร่วมกันที่เรียกว่าสำนึกความเป็นชาติเดียวกัน ราษฎรของรัฐใดก็คือบุคคลที่เป็นสมาชิกของรัฐนั้น ในทางกฎหมายเรียกว่าบุคคลที่มีสัญชาติของรัฐนั้นๆ บุคคลเหล่านี้จะตกอยู่ภายใต้อำนาจเหนือบุคคลของรัฐที่ตนเป็นสมาชิก ความเป็นสมาชิกของรัฐต้องมีความผูกพันตามกฎหมายระหว่างรัฐกับบุคคลที่เป็นสมาชิกของรัฐ ดังนั้นชาติหรือประชาชาติ ไม่ถือดินแดนหรืออาณาเขตเป็นสาระสำคัญเพราะชาติย่อมครอบคลุมไปถึงคนชาติเดียวกันที่อาศัยอยู่ในประเทศอื่นด้วย (สมยศ เชื้อไทย, 2557: หน้า 98-99)

3. อำนาจลงโทษสากล เป็นการพิจารณาว่าการกระทำความผิดมีผลกระทบต่อสังคม ต่อมวลมนุษยชาติ และการกระทำที่มีผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงและเสถียรภาพของรัฐ ไม่ว่าการกระทำนั้นจะเกิด ณ ที่ใด

สืบเนื่องจากการแบ่งเขตอำนาจศาลดังกล่าว ทำให้รัฐแต่ละรัฐอาจมีอำนาจในการพิจารณาคดีที่ทับซ้อนกัน และการที่ศาลของประเทศหนึ่งมีอำนาจลงโทษผู้กระทำความผิดมิได้หมายความว่าศาลของประเทศอื่นจะไม่มีอำนาจในการลงโทษด้วยเหมือนกันอันนำมาสู่การดำเนินคดีซ้ำ แต่อย่างไรก็ตามหากกล่าวถึงอำนาจลงโทษสากลเราจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะกล่าวถึงทฤษฎีการลงโทษโดยไม่จำกัดขอบเขตซึ่งนอกจากจะเป็นแนวคิดที่คอยสนับสนุนหลักอำนาจลงโทษสากลแล้ว ยังเป็นทฤษฎีที่กำหนดขอบเขตในการลงโทษของผู้กระทำความผิดของหลักอำนาจลงโทษสากลด้วย

2.7 ทฤษฎีว่าด้วยการลงโทษโดยไม่จำกัดขอบเขต

การลงโทษโดยไม่จำกัดขอบเขตนี้มีหลักการ ให้ศาลของรัฐที่ผู้กระทำความผิดมาปรากฏตัวอยู่ ภายหลังจากการกระทำความผิดมีอำนาจพิจารณาพิพากษา โดยไม่ต้องคำนึงถึงสัญชาติ สถานะหรือภูมิฐานะของผู้กระทำความผิดและไม่ต้องคำนึงถึงสถานที่ที่เกิดการกระทำความผิด (ภาสกร ชุนหุไร, 2533: หน้า 120) ซึ่งทฤษฎีนี้ ถือกำเนิดขึ้นมาเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดอาญาและเพื่อประโยชน์ร่วมกันของรัฐ ในอันที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมโลก รัฐทุกรัฐจึงมีหน้าที่ที่จะต้องป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดที่จะก่อให้เกิดความเสียหายประโยชน์ร่วมกันของมวลมนุษยชาติ (ขุน ศรียาภัย, 2492: หน้า 31) ที่รัฐแต่ละรัฐมีอำนาจลงโทษบุคคลที่กระทำความผิดอาญาซึ่งเป็นภัยร้ายแรงต่อมนุษยชาติได้ เช่น ความผิดเกี่ยวกับการค้าทาส การกระทำอันเป็นโจรสลัด การค้าหญิงและเด็ก การค้ายาเสพติดให้โทษ การกระทำความผิดเกี่ยวกับสื่อลามกอนาจาร การกระทำความผิดที่เป็นการก่อการร้าย เป็นต้น (Alina Kaczorzwaka, 2010: p.310) และตามทฤษฎีว่าด้วยการลงโทษโดยไม่จำกัดขอบเขตมีเงื่อนไขว่าต้องเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดยังไม่เคยถูกดำเนินคดีสำหรับการกระทำนั้นมาก่อนหรือไม่ใช่กรณีที่คดีขาดอายุความหรือไม่ใช่กรณีที่ผู้กระทำความผิดได้รับอภัยโทษมาแล้ว (ประพันธ์ เนติวุฒิ, 2533 : หน้า 5) เนื่องจากความผิดสากลนั้นประชาคมโลกได้ให้ความสำคัญและมีความจริงจังในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดซึ่งแสดงออกได้จากการที่รัฐต่างๆ ได้มีการเสนอจัดทำและเข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญา อนุสัญญา ในความผิดลักษณะดังกล่าว

3. วิเคราะห์ความผิดสากลกับการลงโทษซ้ำตามประมวลกฎหมายอาญาไทยจากแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

ผู้เขียนขออธิบายดังนี้

3.1 หลักการห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำ หมายถึง บุคคลจะไม่เดือดร้อนซ้ำสองสำหรับการกระทำความผิดเดียวกัน หลักการนี้เป็นข้อต่อสู้อย่างหนึ่งที่จำเลยสามารถ ยกข้อต่อสู้ เพื่อแสดงว่าถูกศาลพิพากษาในข้อหาเดียวกันมาแล้ว และขอให้ศาลปล่อยตัวจำเลยไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจำกัดอำนาจในการพิจารณาคดีเพื่อให้ได้รับความเป็นธรรม และเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของบุคคลในปัจจุบัน หลักการนี้ถูกพัฒนาเป็นหลักกฎหมายทั่วไปที่นานาอารยประเทศยอมรับ และนำไปใช้ทั้งระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) และคอมมอนลอว์ (Common Law) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทุกประเทศทั่วโลกยอมรับในหลักการดังกล่าวและไม่มีประเทศใดที่ไม่มีหลักการนี้

3.2 การที่ประเทศไทยอนุญาตให้มีลงโทษซ้ำ กรณีศาลต่างประเทศมีคำพิพากษามาแล้วนั้นเป็นเพราะประเทศไทยมีความกังวลถึงหลักอำนาจอธิปไตยกล่าวคือ รัฐแต่ละรัฐย่อมมีอำนาจอธิปไตยในการพิจารณาคดีเป็นของตนเองคำพิพากษาของศาลประเทศใดๆ ก็มีผลบังคับเฉพาะในอาณาเขตของประเทศนั้นเท่านั้น และคำพิพากษาของศาลต่างประเทศก็ไม่ควรมีผลในอีกประเทศหนึ่งถ้าหากประเทศไทยจะยอมสละอำนาจอธิปไตยเพื่อมิให้มีการดำเนินคดีซ้ำ โดยการยอมรับคำพิพากษาศาลต่างประเทศ ผู้เขียนเห็นว่า สามารถทำได้

เนื่องจากเป็นสิทธิภายในของประเทศไทยเอง และการกระทำดังกล่าวไม่ใช่เรื่องที่ผิดหรือเป็นการไม่สมควรในการที่กฎหมายภายในของไทยจะกำหนดไม่ให้มีการดำเนินคดีซ้ำหากศาลต่างประเทศมีคำพิพากษามาแล้ว นอกจากนี้ ในยุคสมัยใหม่ แนวทางของอำนาจอธิปไตยแบบเดิมที่อธิบายถึงสิทธิเด็ดขาดในรัฐตามกฎหมายระหว่างประเทศนั้นเป็นเรื่องที่ล้าสมัยเพราะอำนาจอธิปไตยเป็นเรื่องระหว่างรัฐ แต่หลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำเป็นเรื่องที่กฎหมายต้องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

3.3 การที่ผู้กระทำความผิดศาลต่างประเทศ มีคำพิพากษาลงโทษมาแล้วนั้น หากเรายังอนุญาตให้ดำเนินคดีซ้ำก็ไม่น่าจะถูกต้อง เนื่องจากผู้กระทำความผิดได้รับความเดือดร้อนถึงขั้นสูงสุดของกระบวนการยุติธรรมมาแล้ว

3.4 หากกระบวนการพิจารณาของศาลต่างประเทศนั้นไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากคู่ความ งดเว้นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดอย่างเพียงพอแก่เจ้าหน้าที่ จนทำให้ผู้พิพากษาลงโทษต่ำกว่าที่เป็นจริง อันทำให้คดีอาญาระงับและไม่สามารถลงโทษซ้ำได้ ปัญหาในเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่า ควรกำหนดข้อยกเว้นของการลงโทษซ้ำไว้ในกรณีที่ การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลต่างประเทศเกิดการสมยอม จนทำให้การศาลต่างประเทศลงโทษต่ำกว่าความเป็นจริง

4. บทสรุปและเสนอแนะ

บุคคลจะต้องไม่ถูกดำเนินคดีอาญามากกว่าสองครั้งในการกระทำความผิดครั้งเดียว หรือเรียกว่า หลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำ เป็นหลักที่สืบเนื่องมาจากแนวคิดที่ต้องการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน และหลักความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษาที่นำมาผสมผสานกัน และหลักการนี้ได้ถูกบัญญัติไว้ใน The 5th Amendment (รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา บทแก้ไข มาตรา 5) ที่บัญญัติไว้ว่า “บุคคลใดจะไม่ตกอยู่ในภยันตรายในชีวิตร่างกายถึง สองครั้งสำหรับความผิดเดียวกัน” ซึ่งจะแตกต่างกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 10 ของประเทศไทยนั้น

นอกจากนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำหลักการนี้ไปใช้ ในความผิดสากลระหว่างรัฐโดยกำหนดไว้ใน Title 18 U.S. Code § 3731 ประกอบกับคำพิพากษา คดี United State v. Furlong พอสรุปใจความได้ว่า เมื่อมีบุคคลใดก็ตามได้กระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นสากลและศาลต่างประเทศมีคำพิพากษามาแล้วประเทศสหรัฐอเมริกาโดยศาลรัฐบาลกลางจะไม่มีอำนาจในการพิจารณาคดีนั้นอีก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้ความสำคัญกับหลักทฤษฎีการลงโทษโดยไม่มีขอบเขตและยังมองว่าทุกประเทศทั่วโลกได้บัญญัติความผิดสากลไว้ในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งแสดงให้เห็นทุกประเทศให้ความสำคัญ สำหรับประเทศไทยได้รับหลักการนี้มาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 7 ประกอบกับมาตรา 10 เรื่องการคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ และให้มีการลงโทษซ้ำได้ในความผิดสากลได้ในฐานความผิด ความมั่นคง การก่อการร้ายและความผิดเกี่ยวกับระงับจัดหาล่อซื้อเพื่อการอนาจาร เพื่อให้เป็นไปตามแนวคิดการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และหลักความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษา รวมตลอดถึงทฤษฎีการลงโทษโดยไม่จำกัดเขตอำนาจ

ประเทศไทยควรยกเลิกให้มีการดำเนินคดีซ้ำกรณีที่ศาลต่างประเทศมีคำพิพากษาเกี่ยวกับความมั่นคง การก่อการร้ายและความผิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาลเพื่อการอนุญาโตตุลาการเนื่องจากผู้กระทำความผิดถูกศาลต่างประเทศพิจารณาและพิพากษามาแล้ว เว้นแต่การพิจารณาคดีในศาลต่างประเทศจะเกิดจากการสมยอมหรือไม่ได้มาตรฐาน

บรรณานุกรม

- ขุน ศรียาภัย. (2495). *กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3) พระนคร, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โชค จารุจินดา. (2554). รายงานการประชุมร่างกฎหมายอาญา และบันทึกประกอบ. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2554. จาก <http://www.libraly.coj.go.th>
- นพนิติ สุริยะ. (2549). *ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชน*. เอกสารประกอบการบรรยายพิเศษ หลักสูตรการบริหารงานภาครัฐและกฎหมายมหาชน รุ่นที่ 6 หมวดที่ 1 : ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐในระบอบประชาธิปไตย หัวข้อวิชา : ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชน. สถาบันพระปกเกล้า, วันเสาร์ที่ 25 พฤศจิกายน 2549. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.
- ประกอบ ประพันธ์เนติวุฒิ. (2525) *กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลและคดีอาญา ตอนที่ 2 แผนกคดีอาญา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พงษ์อาจ ตรีกิจวัฒนากุล. (2525). *กฎหมายปิดปาก*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต (แผนกวิชานิติศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาสกร ชุนทอไร. (2533). ปัญหาบางประการในกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาญา. *วารสารนิติศาสตร์*. ปีที่ 20 (3).
- วสุ ศิริมหาพฤกษ์. (ธันวาคม 2556 – พฤษภาคม 2557). ผลผูกพันของคำพิพากษาในศาลไทย : ศึกษากรณีแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาศาลฎีกา. *วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*. ปีที่ 4. (2) 19.
- สมยศ เชื้อไทย. (2557). *หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2559). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับอ้างอิง*. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพิมพ์วิญญูชน.
- Alina Kaczorowska. *Public International Law*. (5th edition).
- Cedric Ryngaert. (2015). *Jurisdiction in International Law*. (2nd Edition). Oxford Monographs in International Law.
- European Committee on Crime Problems, (1990) *Council of Europe. Extraterritorial criminal jurisdiction*. (2nd Edition). European Committee on Crime Problems.